

Het geslacht Meendering

Albert van der Kaap

Groningen in de zestiende eeuw

Een groot gedeelte van mijn voorouders is afkomstig uit de provincie Groningen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de voorouders van mijn oma van moederskant, Zwaantje Meendering. Zij werd geboren in een familie die zeker al vanaf het begin van de zestiende eeuw boerde in het Groningse Sellingen. De oudste vermelding van de naam stamt uit de tijd rond 1500, als een Albert Meendering wordt genoemd als één der huislieden in het landschap van Westerwolde. In het Gronings wordt de naam uitgesproken als Mainering, afgeleid van Maindert, de Groningse vorm van Meinder of Meinhard dat sterk in kracht betekent (megin=kracht en hard= sterk). Meendering betekent dan zoon van Maindert. In 1994 publiceerde Geert Luth een zeer uitgebreide genealogie van de familie Meendering. Voor het overzicht van de directe voorouders van Zwaantje ben ik zeer schatplichtig aan zijn werk.

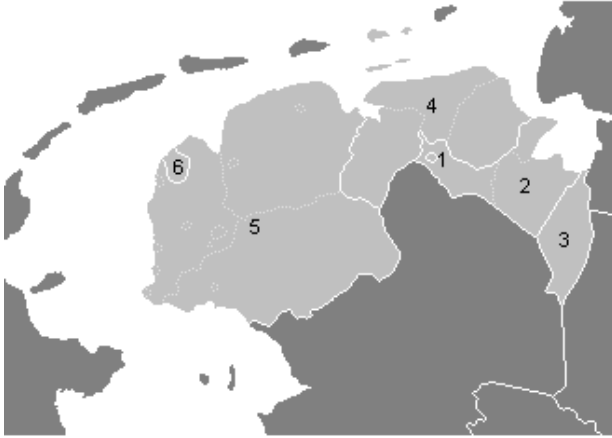
De verhalen van de Meenderings, maar ook die van andere voorouders die in dit en andere artikelen worden verteld, zijn vaak alleen te begrijpen tegen de achtergrond van de geschiedenis van deze provincie. Daarom om te beginnen een korte inleiding op de geschiedenis van Groningen in de zestiende eeuw.

Friesland, met inbegrip van de Groningse Ommelanden, maakte rond 1500 deel uit van het Heilige Roomse Rijk en zag zichzelf als rijksonmiddellijk gebied. Dat wil zeggen dat het niet aan een lokale heer maar onmiddellijk aan het rijk en de keizer verantwoording schuldig was.

Nooit was een heer erin geslaagd in Friesland blijvend gezag te verwerven. Integendeel het gebied was voortdurend het strijdtoneel geweest van conflicten tussen Schieringers en Vetkopers. Waarover deze conflicten precies gingen is onduidelijk, maar wel dat het telkens een strijd om de macht was. Ook waar de namen vandaan komen is niet zeker, maar waarschijnlijk ging het oorspronkelijk om een conflict tussen cisterciënzers (de schiere = grijze monniken) en premonstratenzers (norbertijnen) van klooster Lidlum die veel aan vetweiderij deden.

De stad Groningen op het hoogtepunt van zijn macht (± 1500)

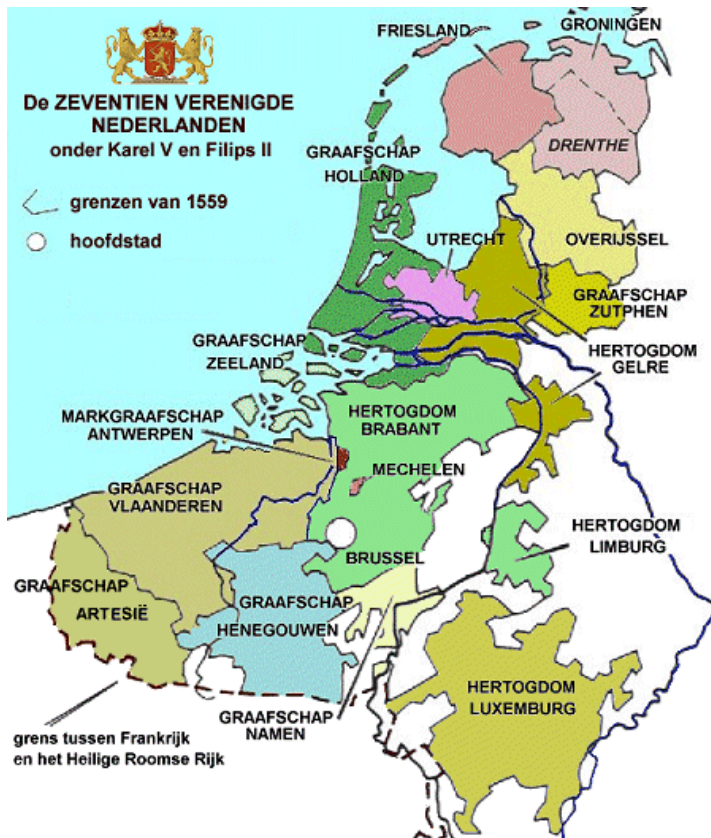
Divisies:

1. De stad
2. De stadsjurisdicties het Gorecht en de Oldambten
3. Het door de stad in pand genomen Westervolde
4. De in ondergeschikte positie met de stad verbonden Ommelanden
5. Het in ondergeschikte positie met de stad verbonden Friesland
6. Het opstandige en vijandige Franeker en omstreken

Belangrijkste machtsfactor in die strijd was de stad Groningen, die haar macht tot vrijwel geheel Friesland en Groningen wist uit te breiden. Toen Albrecht van Saksen in 1498 door keizer Maximiliaan I van het Heilige Roomse Rijk, was aangesteld als potestaat (gouverneur) over Friesland werd hij door sommigen in Friesland dan ook met open armen ontvangen. Albrecht wilde geheel Friesland, van Vlie tot aan de Wezer, onderwerpen om zo een rijk voor zijn zoon te creëren. De stad Groningen was de natuurlijke hoofdstad van dat gedachte rijk.

De stad was echter niet genegen zich aan Albrecht, en later diens zoon George van Saksen, te onderwerpen. Om beiden te weerstaan zocht de stad in eerste instantie hulp bij graaf Edzard I van Oost-Friesland en bood hem het landheerschap aan. Edzard was, als Oostfries, anders dan Albrecht, geen vreemdeling. In het machtenspel dat ondertussen was ontbrand tussen de Habsburgse Nederlanden en Gelre kon Edzard de stad echter onvoldoende bescherming bieden.

In 1514 stond George van Saksen op het punt om de stad in te nemen. Als hij zich iets soepeler had opgesteld, dan had hij de stad tot overgave kunnen brengen en daarmee waarschijnlijk de droom van zijn vader gerealiseerd. Hij was echter onvermurwbaar en eiste volledige overgave. Groningen zocht daarom steun bij Karel van Gelre, die het belang van de stad als doorslaggevende factor in Friesland onderkende en direct toehapte. George verkeek zich op de situatie en liet Gelderse troepen toe tot de stad, en moest vervolgens inzien dat zijn beleg van de stad niet zou slagen. Volledig gedesillusioniseerd verkocht hij vervolgens op 19 mei 1515 zijn rechten op Friesland, met inbegrip van de Groningse Ommelanden, aan Karel V, die in 1506 zijn vader was opgevolgd als heer der Nederlanden.

De Zeventien Verenigde Nederlanden.

Westerwolde

Westerwolde was lange tijd een vrij en onafhankelijk gebied zonder landsheer en daarmee ook zonder herendiensten. De bewoners van de vijf kerkdorpen, Unswede, Vlackwede, Wedde, Sellingen en Loe (Vriescheloo) kozen uit hun midden twaalf gezworenen, die op hun beurt uit hun midden een voorzitter, de richter, kozen. In 1316 sloten de inwoners van Westerwolde een overeenkomst met de bisschop van Münster, waarbij zij zich verplichtten om jaarlijks op 29 september (Sint Michielsdag) een hoen te betalen voor ieder huis waaruit rook opging. De registers waarin deze hoenderbelasting werden vastgelegd, helpen genealogen zeer bij het zoeken naar voorouders omdat die meestal de naam droegen van het boerenerf waarop zij woonden.

Sint Michielsdag

In 813 had het Concilie van Mainz besloten dat 29 september een feestdag zou zijn voor de aartsengel Michaël en alle andere engelen. Voor deze datum werd gekozen omdat er op deze dag een basiliek in Rome gewijd werd aan de aartsengel Michaël, die enkele maanden tevoren op deze plek was verschenen.

De inwoners van Westerwolde beloofden in 1316 tevens dat zij de bisschop zouden steunen tegen zijn vijanden.

Westerwolde en de Tachtigjarige Oorlog

In 1568 werd de Slag bij Heiligerlee, waarmee men gewoonlijk de opstand tegen Spanje (beter bekend als Tachtigjarige Oorlog) laat beginnen, voorbereid op de borg van Wedde in Westerwolde. Willem van Oranje gaf zijn neef Willem Lodewijk van Nassau (zoon van zijn broer Jan de Oude) opdracht om Noord-Nederland vanuit Duitsland te veroveren. Er volgde een jarenlange strijd. Willem van Oranje en de staatsgezinden sloten de belangrijkste toegangswegen naar Groningen af door de aanleg van schansen. Bourtange, aan de Duitse grens, was er één van. In 1593 kreeg Willem Lodewijk de borg van Wedde definitief in handen. Hij voltooide de bouw van de vesting Bourtange en realiseerde Oudeschans. Als stadhouder van Groningen (1594) en Drenthe (1596) zou deze Willem Lodewijk een belangrijke rol spelen bij het protestants worden van deze gewesten.

Westerwolde speelde niet alleen een rol bij het ontstaan van Nederland, het droeg later ook bij aan de verdediging ervan. In 1665 vocht het garnizoen van Bourtange mee in de Slag bij Jipsinghuizen, waar het binnentrekkende Duitse leger van vorst-bisschop van Galen van Munster (Bommen Berend) werd verslagen. Zo werd de verovering van Groningen tegengehouden.

De erven van Sellingen

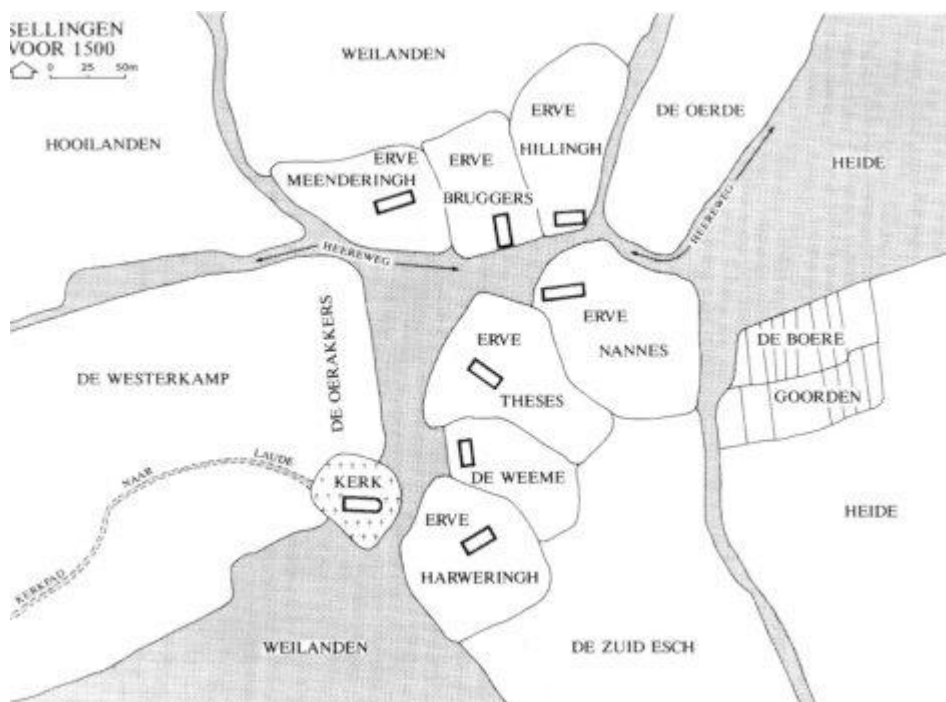
Westerwolde bestond van oudsher uit vijf kerkdorpen, Unswede, Vlackwede, Wedde, Sellingen en Loe (Vriescheloo) kozen uit hun midden twaalf gezworenen, die op hun beurt uit hun midden een voorzitter, de rigter, kozen.

Kaart uit 1568.

Op een zandrug in Westerwolde, geheel omsloten door moeilijk toegankelijke veengebieden, lag het kerspel (kerkgemeente) Sellingen. Heel lang was Sellingen een geïsoleerd dorp. De heerweg van Groningen naar Munsterland liep via Slochteren, Scheemda, Blijham, Wedde, Vlagtwedde en

Bourtange naar Münster. Het verkeer tussen beide steden ging dus letterlijk aan Sellingen voorbij. Dat had ook gevolgen voor het aantal inwoners van Sellingen. In 1569 stonden bijvoorbeeld slechts 28 van de 301 huizen van Westerwolde in het Carspel Sellingen, waarvan niet meer dan 14 in het dorp Sellingen, een aantal dat opliep tot 87 in het Carspel en 40 in het dorp Sellingen in 1839.

Boerenerven in Sellingen.

Eind van de zestiende eeuw telde Sellingen zeven erfplaatsen; ze zijn bekend uit het Register van de Hoenderbelasting uit die periode. Het Hoendergeld of Rookhoenders was een belasting op huizen. Het eerste deel van de naam rookhoen is afgeleid van de rook van de haard of vuursteede. Rookhoenders was oorspronkelijk een belasting in de vorm van een hoen die betaald moest worden door de bewoners van huizen die een stookplaats hadden.

De oudste erven zijn die van Menerinck, Harwerinck en Hillinck, van iets later datum zijn Bruggers, Nannes en Tees(es). De Weeme, de zevende erfplaats, was de pastorie waarvan de bewoners geen hoenderbelasting hoefden te betalen.

De bewoners van deze erfplaatsen hadden een vol boerrecht (vier waren) met alle rechten en plichten die daarbij hoorden.

Rechten van een eigenerfde boer:

- Een boerenbehuizing
- Ongeveer 5 ha bouwland
- Vier mollenwaren in de gemeenschappelijke bezittingen (te veen, te velde, te heide en te weide)
- Enkele tuinen
- Enkele zitplaatsen in de kerk

Een legerstee op het kerkhof

Het collatierecht (recht op het benomen van een predikant en schoolmeester

Plichten van een eigenerfde boer:

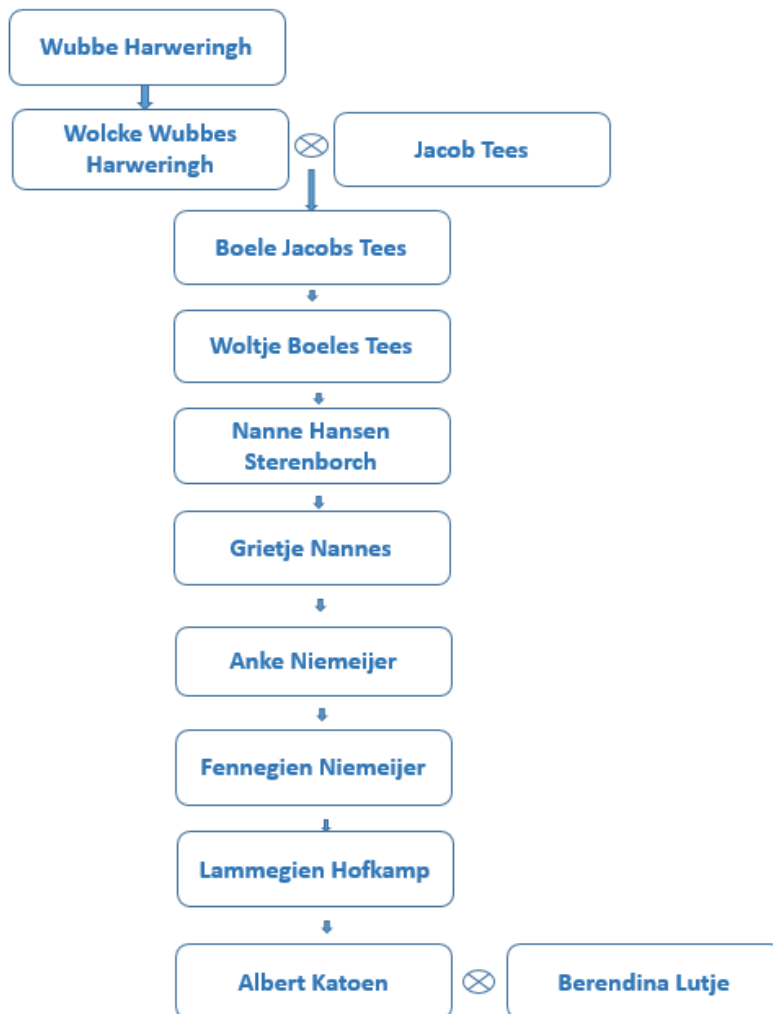
Het onderhouden van een deel van de omheining van het kerkhof

Jaarlijkse bijdrage aan de kerk (en soms school) in geld en in natura (aantal schepels rogge en een of meer vrachten droog hooi)

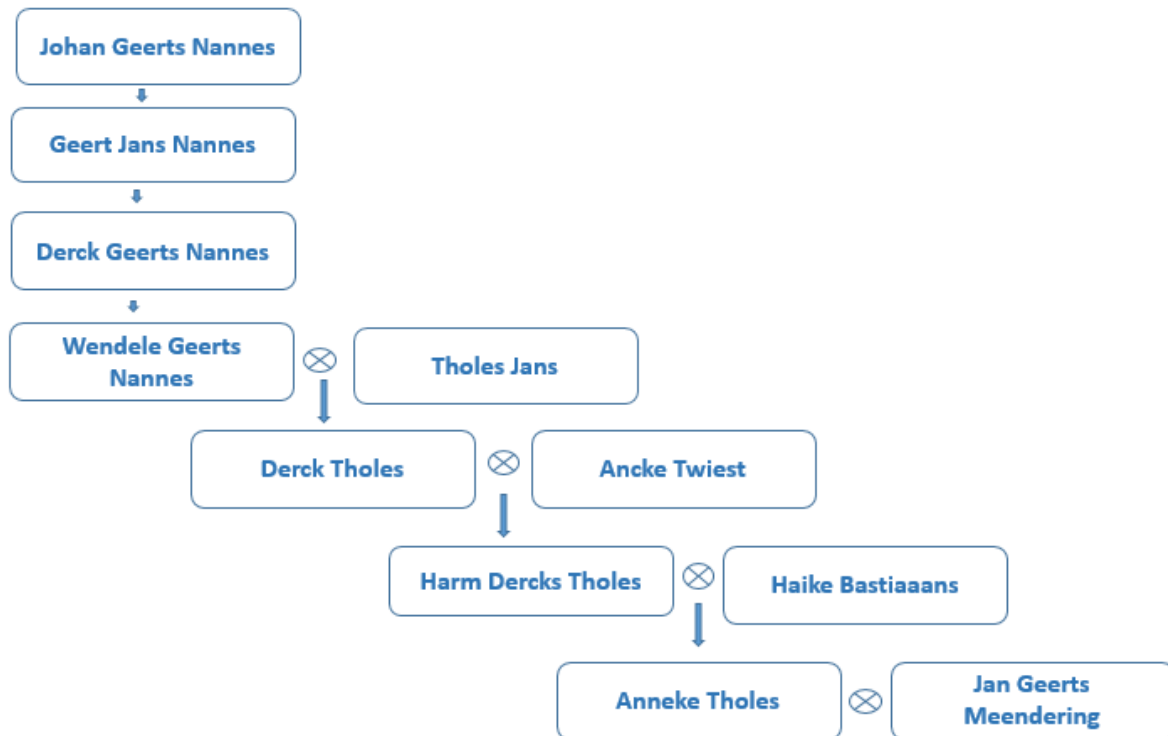

Kerk van Sellingen.

Verschillende van deze erven spelen in dit verhaal een rol. Een kleine rol is er weggelegd voor de erven Tees en Nannes. Een voorvader van mijn betovergrootvader van vaderskant, Albert Katoen, was een zekere Jacob Tees die in 1627 trouwde met Wolcke Wubbes Harweringh. Een van zijn nakomelingen was Grietjes Nannes, een nazaat van Johan Geerts Nannes.

Deze Johan Geerts Nannes was ook een voorouder van mijn betovergrootvader van moederskant, Freerk Meendering.

Erve Meendering

Een hoofdrol is er echter voor de erven Meenderingh en Harweringh. Voorouders van mijn oma van moeder kant, Zwaantje Meendering waren afkomstig van deze beide erven.

Albert Menerinck

Over de oudst bekende Meendering, Albert Meneringh, is helaas niet veel te vertellen. Hij leefde rond 1500, maar het is onbekend wanneer hij precies is geboren en gestorven, Hij trouwde, maar de naam van zijn vrouw is niet bekend. Dat hij getrouwd was weten we omdat we twee namen van kinderen kennen, Eva en Boelman. Ik stam van beide af. Vreemd is dat niet omdat mensen hun echtgenotes/n meestal niet alleen vaak dicht bij huis zochten, maar ook uit hun eigen stand.

Zijn naam duikt op in een akte uit 1538. Eind jaren dertig van de zestiende eeuw hadden de inwoners van Westerwolde aan de landsheer, keizer Karel V, verzocht om hen te ontlasten van erfdiensbaarheden en om oude privileges en rechten te herstellen. In de akte die op 17 oktober 1538 wordt opgemaakt, wordt Albert Meneringh genoemd als een van de huislieden in het landschap Westerwolde. Deze acte doet verslag van een overeenkomst tussen de inwoners van Westerwolde en de drost Reinold van Burmania die optrad namens de keizer. In de akte werd bepaald dat:

- de inwoners van Westerwolde vrij zullen zijn om hun koren te malen, waar zij zelf willen;

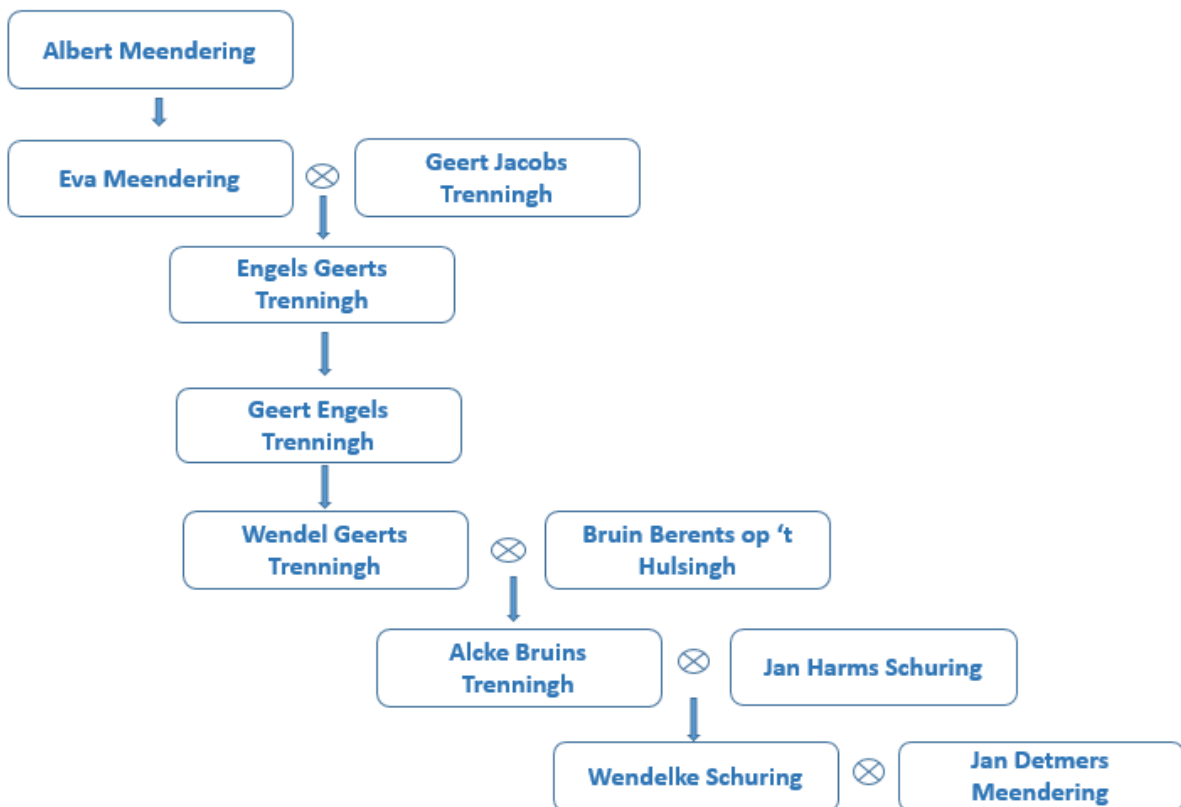
- zij vrijgesteld worden van eerder opgelegde herendiensten, met uitzondering van één dag per jaar;
- een eigenerfde uit Vlagtwedde of Onstwedde hun richter zal zijn;
- zij beroep kunnen blijven aantekenen op besluiten van de drost en de richter in Groningen.

Eva Meneringh

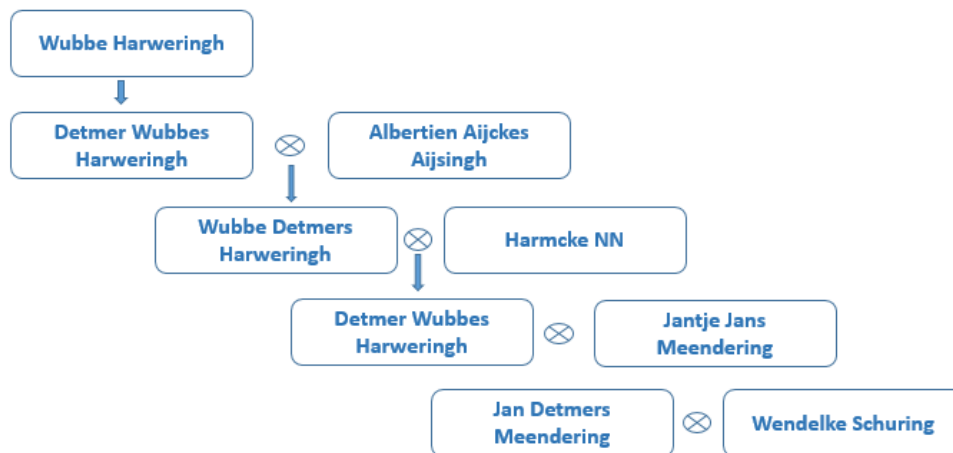
De erven Harweringh en Meendering komen bij elkaar in het huwelijk tussen Detmer Wubbes Harweringh en Jantje Jans Meendering. Hun zoon was Jan Detmers Meendering, die de achternaam van zijn moeder aannam.

Hieronder volgt zijn afstammingslijn van moederskant die teruggaat tot Albert Menerinck.

Van Albert Meendering naar Wendelke Schuring, getrouwd met Jan Detmers Meendering

Van Wubbe harweringh naar Jan Detmers Meendering, getrouwd met Wendelke Schuring

Boelman Menerinck

Boelman Alberts Menerinck, zoon van Albert Meneringh, werd geboren rond 1530 en overleed in 1569. Hij was de broer van Eva Menerinck (geboren rond 1535), mijn stamoudmoeder, die getrouwd was met Geert Jacobs Trenning uit Laude. Een verre nazaat van Eva, Wendelke Schuring (1690-1758), was getrouwd met Jan Detmers Meendering.

Boelman trouwde rond 1560 met ene Swaneke, van wie verder niets bekend is. Terwijl Boelman in 1568 nog de hoenderbelasting betaalde, nam zijn vrouw dit tussen 1569-1575 voor haar rekening. Zij hadden in ieder geval een zoon, Johan Meneringh.

Johan Meneringh

Johan Boelmans Meneringh werd rond 1565 geboren en overleed waarschijnlijk ergens tussen 1610-1624. Hij trouwde rond 1595 met Albertien Boeles ter Wisch, geboren rond 1568 in Ter Wisch als dochter van Boele Jacobs ter Wisch en ene Occa. Zij overleed kort voor 25 september 1640. Dit weten we omdat Johan op die dag veroordeeld wordt tot een boete van vijf gulden voor het schenken van bier aan de buren op haar begrafenis.

Begrafenisrituelen

Nadat het leed bij de huizen in de omgeving van een overledene aangezegd was, dienden de buren zich naar het sterfhuis te begeven. Buren van hetzelfde geslacht als de gestorvene legden het stoffelijk overschot af. Als er geen 'henekleid' (heen-kleed, doodskleed) klaarlag, maakten buurvrouwen er een van linnen of uit een groot beddelaken. Ook haalden buurmannen de kist, als een timmerman of kuiper die niet kwam brengen. Mannelijke overledenen werden in de kist gelegd door hun buurmannen, vrouwen en kinderen door buurvrouwen. De buurvrouwen drapeerden eveneens een zwart laken over de kist, dat ze van de diakonie (het gereformeerde armenfonds) huurden. Op de dag van de begrafenis haalden de buurmannen dan de 'barve' (draagbaar) op uit de kerk, waarmee zij de dode naar het kerkhof droegen. Bovendien luidden zij nog de doodsklok, voordat zij rond het middaguur de kist in het graf lieten zakken.

Tegenover al dit dienstbetoon stond een beloning, waarmee de bevoorrechte gereformeerde kerk en in haar voetspoor de overheden in de zeventiende eeuw weinig op hadden: de 'utigst', een eet- en vooral drinkgelag. Toen draconische, maar steeds herhaalde verboden niets uithaalden, omdat nabestaanden nou eenmaal niet voor gierig wilden doorgaan, kwam het stadsbestuur vanaf 1668 met reglementen die voorzagen in een beperkte erkenning van dit aloude gebruik. Zo stelde zij een maximum vast voor de hoeveelheid burens die mocht meehelpen na een sterfgeval en die dus recht had op deelname aan de utigst. Ook mochten deze burens niet bij de nabestaanden aandringen op het geven van een utigst. Er moest beslist sprake zijn van een vrijwillige 'verering'. Bovendien limiteerde het stadsbestuur de kosten van de utigst. Zo mochten nabestaanden van een volwassen dode vanaf 1687 voor maximaal tien gulden aan de burens wegschenken. Voor een onvolwassen dode, waar immers veel minder hulp bij nodig was, halveerde het stadsbestuur dit bedrag.

Nou werd er bij een utigst traditioneel kluin geschonken, het roemruchte Groninger bier, gebrouwen uit veel gerst, een weinig haver en een dot hop. Voor de maximum-gift die vanaf 1687 voor een volwassen dode gold, konden burens iets minder dan anderhalve Groninger ton van dat goedje kopen, ruim 200 liter.¹

Leedbier

Tussen 1500-1600 was het gebruikelijk bij de begrafenis van iemand een uitvaartmaaltijd of utigst te gebruiken. Een gebruik dat zijn oorsprong had in het heidendom. De Germanen hadden de gewoonte om na afloop van een begrafenis een grote maaltijd aan te richten en daarbij een stevige borrel te drinken, vooral bier. De overledene kreeg zelfs een deel daarvan mee op zijn of haar reis naar het 'zielenland'. Deze gewoonte was tussen 1500 en 1600 hier te lande ook nog volop in zwang. Het bier dat bij dergelijke gelegenheden werd gedronken, was niet anders dan het normale kluunbier dat vanwege de gelegenheid waarbij het werd gedronken, leedbier (of troostelbier, dodenbier, doodenbier, lijkbier of groevebier) werd genoemd. Het leedbier vormde in het eentonige landleven van die tijd een welkome afwisseling. Een dergelijke uitvaartmaaltijd, waarbij een keur aan spijzen werd opgedist en met veel bier werd overgoten vormde een kostenpost die lang niet iedereen kon betalen.

Dat slecht gedrag en overtredingen in deze tijd zwaar werden bestraft blijkt ook uit het volgende. Toen Johan Menerinck en Geert ter Wisch zich in 1591 zeer slecht gedroegen ten opzichte van ene Jacob ter Borch werden beide tot 20 gulden veroordeeld, een enorm bedrag. Toen Johan in 1613 het bevelschrift van Boelman Hubbelinck niet had voldaan moest hij een Spaanse matte of daler betalen (twee gulden en acht stuiver). Albertien werd op 22 oktober 1631 beboet met meer dan twee gulden omdat zij Else ter Walslage, de vrouw van Sicko ter Walslage had uitgescholden of beledigd.

¹ <https://bit.ly/3l1On9O>

Johan Menerinck

Johan of Jan Jans Menerinck werd rond 1595 geboren in Sellingen. Hij overleed na 1664. Op 12 september 1630 trouwde hij met Janneke Geerts Coops van Veele, geboren rond 1605, dochter van Geert Hiddes Coops en ene Wupcke. Janneke overleed in Sellingen tussen december 1656 en juni 1658.

Bij haar huwelijk bracht zij in het 'Meeneringtehues f 645 dall. (a 30 stuiver per dall), 15 Embder gulden (a 22,5 stuiver [per gulden) in en een volle kiste met toebehoren en kleding na huses vermogen'. Bovendien had zij van haar zwager Wubbe Coops nog 15 dall. gekregen op basis van haar vaders testament. Zij kregen in ieder geval een zoon, Jan Jans Menerinck en twee dochters. Dat stieren te duur waren om er zelf een te kopen wordt duidelijk als we lezen dat Johan in 1630 samen met anderen (Detmar Harweringh, Johan Nannes, Egbert Schomaker en Johan Hillingh) een stier kocht, die vervolgens weer verkocht werd voor 15 daler, waarmee weer een ander beest werd gekocht.

Ook Johan kwam met het gerecht in aanraking. Op 7 oktober 1624 werd hij beboet omdat hij Boele ter Haar, toen hij van de Rechtdag kwam, een blauw oog had geslagen. In 1628 had hij een geschil met Sicko ter Walslage over een akker bouwland. Later in hetzelfde jaar verzoekt Hanne Hobbelinghe Johan Meeneringh 19 Embder gulden achterstallige rente te betalen. Blijkbaar had hij dat geld niet, want hij stelt voor om te betalen met 'swijnen en holt'. Hij wordt veroordeeld om binnen 14 dagen te betalen. In 1629 verzoekt dezelfde ter Walslage Johan een verkochte akker bouwland, gelegen tussen Bruggers landen te Sellingen, te leveren.

Dat het tussen de families Menerinck en ter Walslage niet echt boterde blijkt vaker. In juni 1629 voelt Johan zich beledigd. Hij wil dat Else, de vrouw van Sico ter Walslage wordt veroordeeld, omdat zij hem stratenschender en kindermoordenaar heeft genoemd. Else ontkent en dus moet Johan met bewijzen komen. In 1631 heeft Johan vastgebonden koeien van Else ter Walslage losgemaakt en weggedreven en in 1632 heeft Johan tegen het uitdrukkelijk verbod van Sicko ter Walslage koeien op de markt gedreven. Vermoedelijk zijn Else en Sico dezelfde als Sicke Weerdinck en zijn vrouw Elske ter Walslage, mijn edelouders (via Janna Mulder, de vrouw van Freerk Meendering en mijn betovergrootmoeder).tzelfde jaar heeft Johan ook nog een financieel conflict met meester Jasper Hindrix van Sellingen over het uitbetalen van achterstallig loon van de meester. In 1633 verzoekt ene Freric Froenes Johan 16 gulden te betalen voor gekocht- en ontvangen laken, dat zijn broer Detmar heeft gekocht.

In 1640 krijgt hij een boete omdat hij de burenen op de begrafenis van zijn moeder bier heeft gegeven en zo kunnen we nog wel even doorgaan.

Jan Jans Menerinck

Jan Jans Meenerinck werd geboren rond 1631 in Sellingen en overleed voor 19 oktober 1678. Net als zijn vader komt ook hij nog wel eens voor in het 'Ontvanck van Breucken des Gerichtes Westerwolde'. Zo moet hij in 1667 een zware boete van 25 carolie gulden betalen wegens het beledigen van de richter.

Jan trouwt rond 1655 in Sellingen met ene Swaentje, geboren rond 1630 en overleden kort voor 5 oktober 1691 toen haar schoonzoon vijf gulden moest betalen voor haar graf. Zij hadden in ieder geval twee kinderen, onder wie Jantje Jans Meenderingh.

Jan Jans trouwde (2) voor 19 oktober 1678 in Sellingen met Harmcke NN, de weduwe van Wubbe Detmers Harweringh. Doot dit huwelijk kwamen de erven Meendering en Harweringh in handen van één echtpaar (1681-1716).

Jantje Jans Meenderingh

Jantje Jans Meenderingh, geboren rond 1656 in Sellingen en overleden voor 1745, was erfdochter van Het Meendering. Zij trouwde voor 26 augustus 1681 met Detmer Wubbes Harweringh, geboren rond 1650 op het Harweringh in Sellingen en overleden tussen 1722-1726. Detmer was de erfzoon van het Harweringh. Een echtpaar dus met twee erven en daarmee, zoals Geert Luth het uitdrukt, zoiets als 'the match of the century', zeker voor Sellingen, al is dat met zo'n kleine bevolking natuurlijk al gauw het geval. Detmer noemt zich dan eens Meendering, dan weer Harweringh, afhankelijk van het erf waarvoor hij optreedt. Zij kregen in ieder geval vijf kinderen, onder wie Jan Detmers Meendering.

Detmer was tussen 1687 en 1715 kerkvoogd en tot tweemaal toe collator bij de benoeming van een predikant. Eerst in 1693 bij het beroep van Johannes Tammes en daarna in 1719 bij het beroep van diens zoon Tamme Tammes (1719-1733). Een collator is iemand die een predikantsplaats heeft te schenken.

Meendering en Harweringh

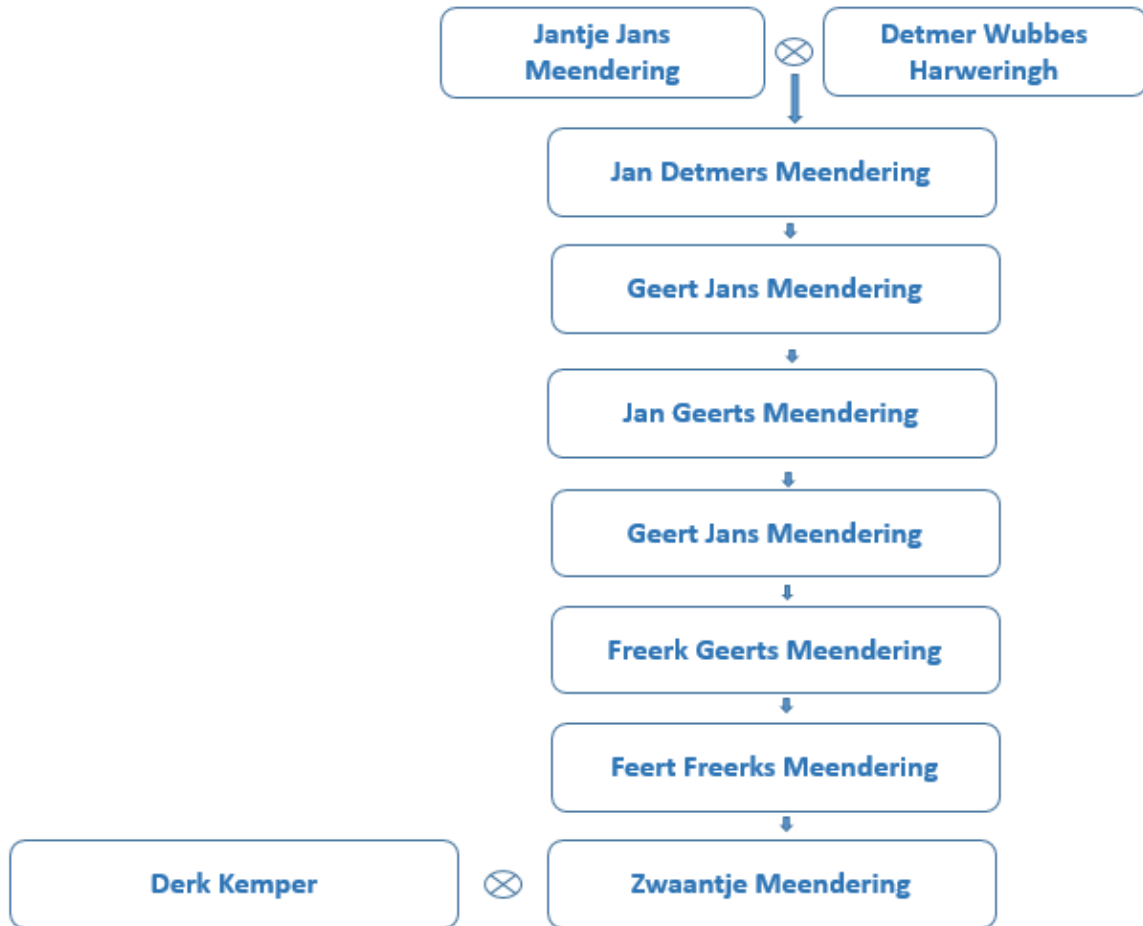
Door het huwelijk van Jantje Meendering en Detmer Wubbes Harwering komt de geschiedenis van twee zeer oude Sellinger erven dus bij elkaar.

Harweringh en van der Kaap

Aardig is dat de overgrootvader van Detmer, Wubbe Harweringh - via mijn oma van moederskant, Zwaantje Meendering mijn stambetovergrootvader - ook mijn stamoudvader is via mijn overgrootvader van vaders kant, Albert Katoen, getrouwd met Berendina Lutje.

Harweringh en Tees

De dochter van Wubbe Harweringh, was getrouwd met Jacob Hiddes Tees, die afkomstig was van een van de andere zeven erven uit de begintijd van Sellingen.

Jan Detmers Meenderingh

Jan Detmers Meendering werd geboren rond 1682 in Sellingen en overleed tussen 1739-1744. Waarschijnlijk was hij boerrichter, want op 22 april 1723 tekende hij als eerste de oude Sellinger willekeur.

Bij het beroep op dominee Tamme Tammes in 1719, waarbij zijn vader collator was, was Jan diaken. In 1737 werd hij nogmaals voor twee jaar tot diaken gekozen. In 1733 was hij zelf collator bij het beroep op dominee Johannes Brands.

In 1729 kocht hij van Roelef Roelefs en Jantien Wessels de Lijnakker op de noord-es en een akker bouwland van 2 schepel voor 57 gulden.

Rond 1715 trouwde hij met Wendelke Jans Schuring, dochter van Jan Harms Schuringh en Alcke Bruyns Trenning. Zij werd rond 1690 geboren in Laude en overleed na 28 april 1758. Jan en Wendelke hadden zes kinderen, onder wie Geert Jans Meendering.

Geert Jans Meendering

Geert Jans Meendering, geboren rond 1725 en overleden na 1783 was het vijfde kind van Jan en Wendelke. Dit betekende dat niet hij, maar zijn broer Detmer op de boerderij Het Meendering kwam en hij naar iets anders moest omzien. In 1750 woonde hij in Wollinghuizen en in 1768 te Veenhuizen. In 1760 kocht Geert van Harm Geerts en zijn zuster Jantje Geerts Uitakker op de zogenaamde Oertakkers voor 60 gulden en op de noord es een akker bouwland, de Lijnakkers, groot ongeveer 2 spint voor 3 gulden. Goed kan het hen niet zijn vergaan want in 'Saken, die in Consistorio voorgevallen' zijn in Sellingen lezen we: 'Op 17 oktober 1767 hebben de diaconen, met toestemming der gehele kerkenraad, aangenomen Geert Mienering met zijnen thans hebbende vrouw en kinderen te onderhouden, 'als zulx vereischt wort'. Geert verhuisde in die tijd waarschijnlijk naar Veenhuizen, maar de diaconie van Sellingen belooft hem en zijn gezin te onderhouden als dat nodig mocht worden. Uiteindelijk keerde hij terug naar Sellingen, want op 15 oktober 1783 was hij pachter van de winkel te Sellingen, die zich op een deel van de Hillingh erve bevond (zie figuur 3). Geert trouwde op 28 april 1758 in Laude met Janna Roelfs, dochter van Roelf Jans (Brink) en Engeltien Jans Engelckes. Janna werd gedoopt op 13 augustus 1731 in Vlagtwedde en overleed na 1764. Zij hadden in ieder geval twee kinderen, onder wie Jan Geerts Meendering.

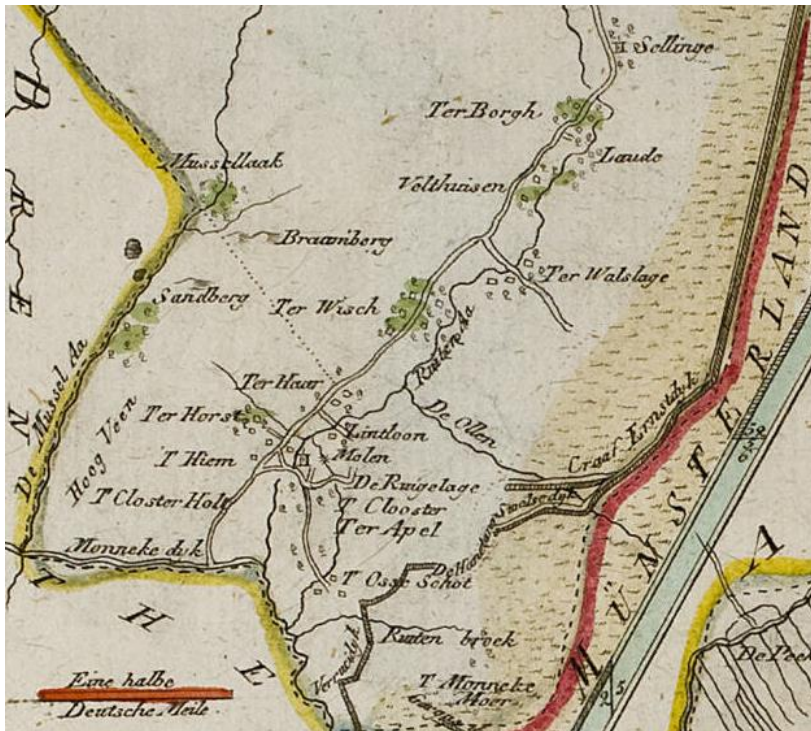
Huwelijkscontract Geert en Janna (28 april 1758)

Jan Willem Brands, Pastor tot Sellingen (1733-1764) certificeert met deze openen versegelden huwelijks contract brief, dat persoonlijk voor mij gecompareert en verschenen zijn de E. Geert Jans Meendering. Bruidegom en de deugsame jonge dochter Janna Roelefs, als bruid, om een heilig huwelijk te sluiten, te beramen en te dedigen, welk huwelijk op naastvolgende wijze besloten is (volgt een stuk tekst dat doorgestreept is) De bruidegom belooft lijfswijse aan sijn Bruid de somma Een honderd Car. gl. en de Bruid wederom geregtige halvescheit (=helft) namentlijk vijftig Car. gl. daar en boven nog vijftig Car. gl. gewonnen goed lijftogts wijze, evenzo erffelijk. Aldus besloten sal hier van een francijnen (= perkament) brief opgemaakt met eigen handen vertekent met getuigen en dedisguiden bekragtigt worden.

Jan Geerts Meendering

Jan Geerts Meendering werd gedoopt 19 juni 1760 in Sellingen, Hij stierf op 29 oktober 1815 in Sellingen (arbeider). Hij trouwde rond 1792 met Anne Harms Tools, gedoopt op 23 maart 1764 in Sellingen en overleden op 28 september 1846 in Zuidveld. Anne was de dochter van Harm Derks (Tools) en Haike Bastiaans, beiden arbeider. De vader van Harm Derks, Derck Tholes (getrouwd met Ancke Jans Twiest), was de eigenaar van boerderij 12 in Sellingen. Derk was de zoon van Thole Jans (eigenerfde boer, nr. 12 in Sellingen) en Wendele Derks Nannes, dochter van een eigenerfde boer uit Sellingen.

Jan en Anne hadden in ieder geval vier kinderen, Janna Jans, Haike Jans, Geert Jans en Harm Jans. In 1839 woonde Anne Harms bij Geert Jans in Zuidveld.

Kaart 640: Westerwolde (1791); ingekleurde versie RUG te downloaden via: <https://bit.ly/3cli3Wm>

Geert Jans Meendering (1799-1861)

Sellinge was in de eerste helft van de negentiende eeuw een dorp met zo'n veertig huizen met ongeveer tweehonderd inwoners. In 1828, Geert Jans Meendering was toen 29 jaar (geboren op 22 december 1799), schreef de schoolmeester van Sellinge een rapport over het dorp. Hij beschrijft het landschap en noemt de rivier de AA, die komende van het klooster ter Apel, langs ter Haar, ter Wisch, Veldhuis, Lande, ter Borg en Zellinge loopt, en zich verdeelt in tweeën by de zoogenoemde Rysdam, waarvan een naar Vlagtwedde en Wedde loopt en de andere naar de Boertange. Men houdt er paarden, runderen, schapen, varkens, hazen, hoenders, eenden en patrijzen en verbouwt er rogge, gerst, boekweit, haver, bonen, koolzaad, aardappelen, knollen, wortels en vele tuinvruchten en moesgroenten. Verder wijst de schoolmeester op de aanwezigheid van zand, turf en zoden. Die laatste worden het meest gebruikt in de gehuchten Lande, ter Wisch en Veldhuis. Maar vooral wijst hij op het belang van keenhout, *'want des winters legt men hier van dit hout in het vuur, het welk zoo veel licht geeft, dat men ervan zien kan te spinnen en te breiden; doch de rook daarvan is zeer nadeelig voor de oogen. Hoe menigeen ziet men hier by den winter in een hoekje van het huis zitten, die zyn gezigt moet bedekken, en dat alleenlyk door de sterke rook van het keenhout'*.

Maar misschien wel het aardigst is zijn beschrijving van het karakter van de bevolking: *'De ingezetenen zyn hier zeer werk- en spaarzaam. Men leeft zeer zuinig en behelpt zich meest met Engelsche aardappelen, stamboonen, roggenmelenbry en gortemelk bry. De gortemelkbry wordt des zondagsmiddags gegeten, om alzo het spek en vleesch te besparen; doordien men des zondags niet behoeft te werken. Men gebruikt hier weinig kalfvleesch, maar onder den boerenstand veel rund, schaaap en varkensvleesch en spek. – Men leeft hier over het algemeen nogal godsdienstig zoo dat men niet veel den openbaren godsdienst verzuimd: echter zyn de ingezetenen niet vry van eenigzins valsch, zoo dat zy anders spreken dan zy het meenen. Over het algemeen leeft men hier zeer*

ingetogen; doch in openbare gezelschappen is men vry woest en wild, zoo dat een ordentelyk mensch zich dadelyk uit hun gezelschap verwyderd. Men vindt hier niet veel dronkaards, of men moet het vergeeft kunnen krygen, die dan het meeste drinken kan is de baas. In herbergen te gaan daartoe is men veel te zuinig.'

Geert werd aangenomen in de kerk op 3 juni 1830. Hij trouwde op 10 april 1824 in Sellingen met Anna Helena Haake, geboren op 20 januari 1796 in Barnfleur (Pruisen). Zij was in Wesuwe katholiek gedoopt. Anna was de dochter van Friedrich Haake en Anna Catharina Margaretha Lohmann en bij haar huwelijk dienstmeid in Sellingen.

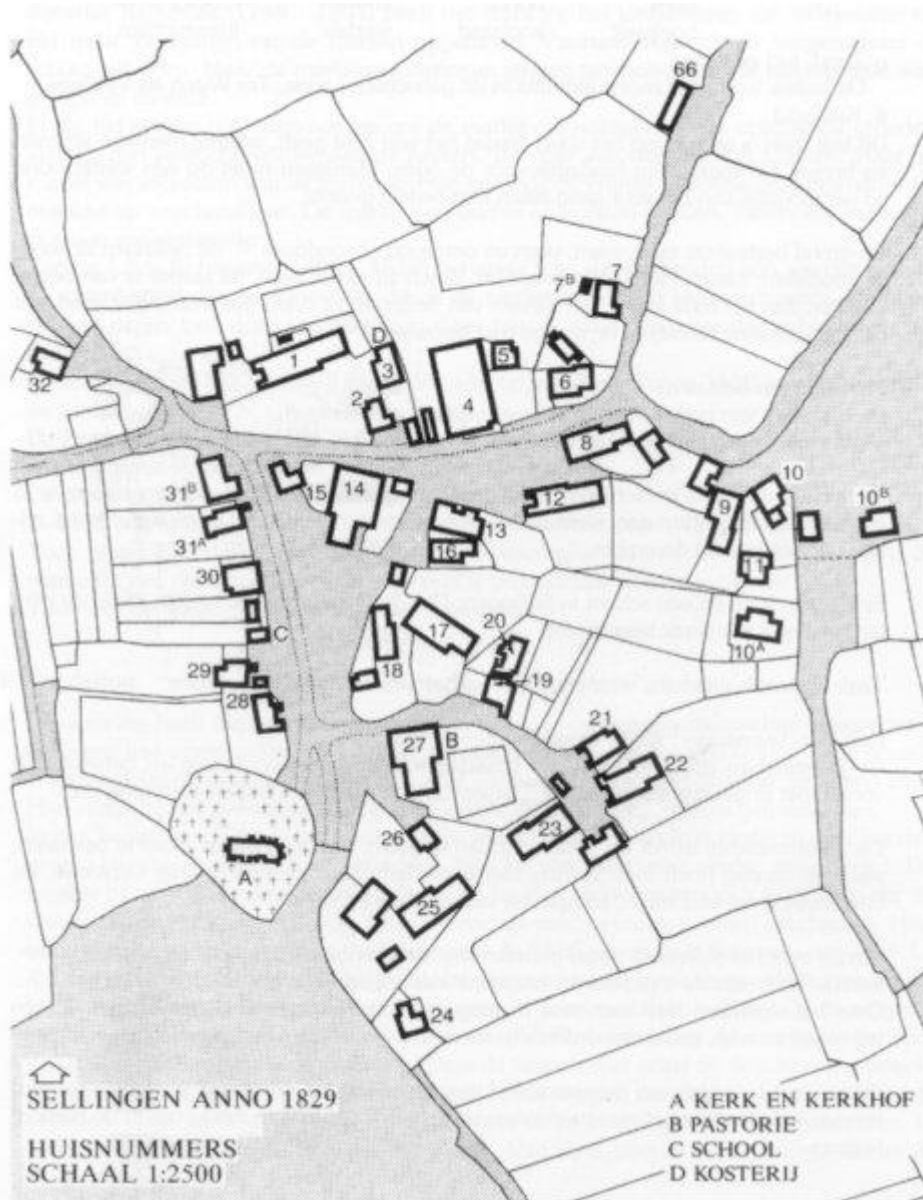
Geert was vanaf 1818 vijf jaar militair bij de 5e afdeling kurassiers, cavaleristen met helm en kuras (rug- en borstharnas). Dit onderdeel werd in 1841 opgeheven.

Op 27 november 1822 betaalde de kerkvoogdij hem voor het graven van een scheiding. In 1827 woonde hij in Sellingen op nr. 9 en twee jaar later op nr. 5 (zie figuur 1). In 1839 was hij arbeider op nr. 284 op Zuidveld. Zijn moeder woonde toen bij hem in. In 1850 woonde hij op nr. 59 (284). Hij huurde in 1850 van de kerkvoogdij een akker bouwland op de Zuides, de Zuidveldakker, groot 53 roeden. In 1865 bezit hij 1,9% van een boerenerfdeel in de Sellinger Marke.

Geert en Anna hadden zeven kinderen, Jan Geerts, Antje Geerts, Freerk Geerts, Grietje Geerts, Janna Geerts, Harm Geerts en Haike Geerts. De oudste zoon, Jan Geerts, werd geboren in 1822 toen zijn ouders nog niet getrouwd waren. Hij was klompenmaker en is nooit getrouwd. Ruim drie jaar voor zijn dood op 28 januari 1876 liet hij een testament opmaken waarin hij zijn broer Freerk tot enige ergenaam benoemde (18 oktober 1872). Zijn andere broer, Harm, werd slechts vier dagen.

Het jongste kind, Haike, werd geboren op Zuidveld en werd gereformeerd gedoopt (zie De Afscheiding hieronder).

Woningen in Sellingeren in 1829. Geert Jans Meendering woonde mogelijk op nummer 7.

De Afscheiding

Lange tijd was de officiële naam van de protestantse kerk van Nederland de Nederduits Gereformeerde Kerk. In het begin van negentiende eeuw werd de invloed van stromingen die een verlichte interpretatie van de Bijbel voorstonden sterker. In dezelfde tijd probeerde de regering meer greep op de kerk te krijgen. Daarom werd in 1816 een reglement aan de kerk opgelegd, dat de Dordtse Kerkorde uit 1618 verving. In dit reglement werd de bestaande structuur van de kerk waarin de leden van de hogere bestuursorganen werden benoemd door leden van de lagere organen vervangen voor een stelsel waarin de hogere organen de leden van de lagere organen benoemden. De leden van de hoogste organen, de landelijke synodale vergadering en de provinciale

kerkbesturen, werden benoemd door het Departement voor Hervormde Eredienst dat heeft bestaan van 1815-1861. In 1828 werd het een ministerie, in 1841 een generale directie en vervolgens in 1843 weer een ministerie.² De naam van de Nederduits Gereformeerde Kerk werd gewijzigd in Nederlandse Hervormde Kerk.

Deze verlichtere interpretatie van de Bijbel leidde tot verzet in bepaalde kringen die terug wilden grijpen op een strenge, calvinistische geloofsbelijdenis, waarbij zij gebruik maken van de bij het volk geliefde '*tale Kanaäns*'. Zij legden de nadruk op een persoonlijke geloofsbeleving en de leer van de uitverkiezingen en waren tegen noviteiten als de evangelische gezangen. In het begin van de jaren dertig kwam de predikant van Ulrum die tot deze groep behoorde, Hendrik de Cock, met een deel van zijn gemeenteleden in conflict met de provinciale kerkelijke overheid. Dit conflict escaleerde al snel en op 19 december 1833 werd Hendrik de Cock³ door de classis Middelstum geschorst, een schorsing die op 1 april 1834 werd bekrachtigd. Op 29 mei 1834 werd hij afgezet als predikant van de Nederlandse Hervormde Kerk. Op 14 oktober van hetzelfde jaar scheidde 137 leden van zijn gemeente zich af door de ondertekening van de Acte van afscheiding of wederkering. De eerste paar jaar na de afscheiding groeide het aantal gemeentes dat ertoe overging snel. In de jaren 1834-1840 sluiten predikanten en leden van 45 gemeentes in de provincie Groningen zich aan bij De Cock en stichtten de Christelijke Afscheidene Gemeenten. In de jaren daarna is er nog slechts sprake van een gestage, lichte groei. Van de drie noordelijke provincies was het aantal gemeentes dat zich afscheidde het grootst in Groningen en het laagst in Drenthe.⁴ In 1841 erkent koning Willem II de gemeentes als een zelfstandig kerkgenootschap.

Net als op zoveel andere plaatsen in het land werden (al vóór de instituering van de Christelijke Afscheidene Gemeente) ook in de huizen te Sellingen 'ongeoorloofde godsdienstige bijeenkomsten' gehouden, waar oefenaars voorgingen (wij zouden zeggen: zoiets als ouderlingen met een al dan niet zelf toegekende preekbevoegdheid). Vaak was dat in Sellingen Freerk Harms Maarsing ('vrijgezel, zonder beroep'). In 1831/32 liet een Freerk Harms Maarsing een standermolen bouwen in ter Haar.⁵

Zo werd op zondag 15 november 1835 in de woning van Jan Harms Luth een godsdienstige bijeenkomst gehouden waar meer dan dertig personen aanwezig waren. Ze waren ontevreden over de 'vrijzinnige prediking' in de hervormde kerk en zochten hun heil in huisgodsdienstoefeningen. Luth en 'iemand uit Zuidlaren' voerden op die zondag het woord en ook was door voorbijgangers psalmgezang gehoord! Daarmee was het een 'onwettige godsdienstige bijeenkomst'. Er waren namelijk meer dan twintig mensen aanwezig en bovendien was geen toestemming gevraagd aan de overheid, wat verplicht was. Of Luth (gemeenteraadslid in de gemeente Vlagtwedde) daarom voor de rechter moest verschijnen is onbekend, maar een half jaar later, in maart 1836, overkwam dat Harm Geerts Luth wél. De rechtbank legde hém in totaal 12 gulden aan boetes op omdat hij, in strijd

² <https://bit.ly/3iizcr0>

³ <https://bit.ly/2HNrKaV>

⁴ ⁴ Hak, D. *De Afscheiding van 1834 in Groningen, Friesland en Drenthe: een proces van innovatie en diffusie.* <https://bit.ly/347eOE6>

⁵ <https://bit.ly/34aI2Ca>

met de wet, het in zijn hoofd had gehaald begin februari van dat jaar zijn huis open te stellen voor 'dorstigen naar het Woord' en daar een 'onwettige godsdienstoefening', ook 'conventikel' genoemd, had laten plaatsvinden. Ook in Sellingen bestond dus ontevredenheid over de 'vrijzinnige prediking' in de hervormde kerk.

Jan Harms Luth

Jan Harms Luth werd op 23 april 1780 gedoopt als Jans Harms Timmer en overleed op 27 november 1845 in Nieuwe Pekela. Hij was landbouwer in Sellingen, markegenoot van het Lauder Hamrik, lid van de municipale raad, diaken (o.a. 1812), gemeenteraadslid Vlagtwedde(Bourtange) (tot 1844) en ouderling (tot 1841), kerkvoogd (1823 en later) en in 1809 hij gecommiteerde tot het bijeenbrengen van gelden voor het Franse leger.

Hij trouwde op 2 april 1804 in Sellingen met Jantien Jans Luth, gedoopt op 28 mei 1775, overleden op 2 februari 1850. Vanaf dat moment noemde Jan Harms zich Luth. De reden is simpel. Jantien was het enige kind van Jans Jans Luth en erfde daarom het Luth-hoes' in Sellingen en het was heel gebruikelijk dat mensen zich noemden naar de boerderij waar zij op boerden. Hun zes kinderen kregen dan ook allemaal de achternaam Luth.

Samen met zijn broer Mense Harms Timmer was hij initiator van de Afscheiding te Sellingen (1836). Na diverse kerkelijke perikelen verhuist hij in 1844 naar Nieuwe Pekela.

Op 12 april institueerde ds. De Cock in Sellingen een Christelijke Afscheiden Gemeente, waarvan hij tot zijn dood in 1842 ook zelf predikant werd, net als overigens van alle afgescheiden gemeentes in Groningen en Drenthe. Geert Meendering en zijn vrouw stapten over naar deze kerk, waarvan in dat jaar 28 mensen lid waren, onder wie negen met de achternaam Luth. De eerste tijd leefde de gemeente in vrede, maar al spoedig kwam er onenigheid over de juiste leer. Onenigheden die de sfeer behoorlijk bedierven en die ook dominee De Cock niet kon verbeteren.

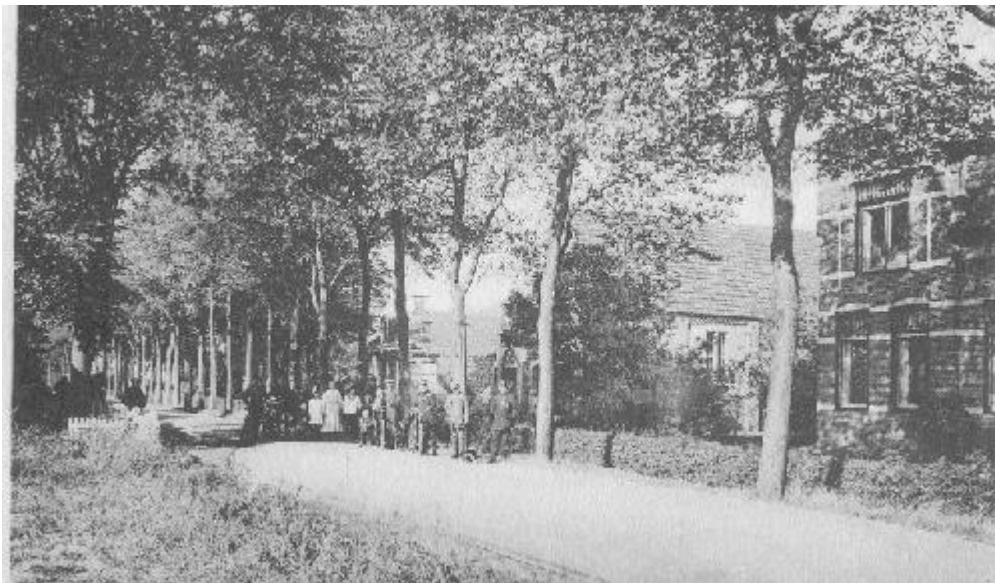
Daarom verscheen ds. De Cock in augustus 1839 nógmaals op de kerkenraad, die ditmaal gehouden werd in de woning van landbouwer Dethmer Jans Meendering, de achterkleinzoon van mijn oudbetovergrootmoeder Wendelke Jans Schuringh. Dethmer (hij woonde op nummer 1) was getrouwd met Alke Harms Maarsing, een zus van Freerk Harms Maarsing.

Het probleem bleef dat er te weinig afgescheiden dominees waren om zondags in elke gemeente voor te gaan. Natuurlijk waren er wél 'oefenaren' die regelmatig langskwamen, zoals vooral Maarsing dat jarenlang gedaan had en nog deed, maar niet iedereen vond dat de beste oplossing. Kon men in de kerkdiensten – als er geen predikant was – niet veel beter een goeie preek van bekende orthodoxe zeventiende- en achttiende-eeuwse 'oudvaders' lezen? Dát waren immers echte, gestudeerde dominees. Ds. Simon van Velzen (1809-1896), met ds. De Cock één van de 'Vaders der Afscheiding', was in ieder geval tégen het optreden van die 'ongestudeerde' oefenaars. Dat schreef hij in 1838 zonder omhaal van woorden in het Christelijk-Afscheiden kerkblad 'De Reformatie'. En Van Velzen was niet de eerste de beste, want van 1836 tot zijn vertrek naar Amsterdam, in 1839, was hij predikant van alle Friese Afscheiden Gemeenten. Die oefenaars

brachten volgens hem slechts 'een menselijk, een willekeurig namaaksel van het prediken'. Daar kwam alleen maar ellende en verdeeldheid in de gemeente van, zo vond hij.

Geert Meendering werd op 6 juli 1850 ouderling en op 30 januari 1860 als zodanig herkozen. Vaak moest hij als ouderling met dominee Pieter Balt, die op 26 november 1854 zijn intrede had gedaan, mee naar de classisvergadering in de Pekel. Elke vergadering van de kerkenraad werd geopend met gebed, waarna een psalm werd gezongen. Op het eind van de bijeenkomst liet één van beide ouderlingen een psalm zingen, waarna hij de vergadering afsloot met gebed.

In 1856 krijgt de gemeente eindelijk een eigen kerk (aan de Dorpsstraat) en een pastorie aan de Dorigweg, de straat waar Derk Kemper veel later ook nog heeft gewoond. In 1859 was de gemeente van Sellingen gegroeid van 28 naar 152 leden. Een behoorlijke groei, maar desondanks kon men het traktement van de predikant eigenlijk niet opbrengen. Aan dominee Balt kon slechts fl. 200 per jaar worden toegezegd en daarom kregen hij, zijn vrouw en hun drie kinderen bovendien stoffelijke gaven in de vorm van aardappelen, bonen, graan, vlees en turf. En soms werd uit de armenkas een bedragje gehaald om de predikant te steunen.⁶

⁶ <https://bit.ly/2Gr5Rxq>

Gooeten uit Sellingen

Gezelschapszede Heck met Pastorie

Geert overleed op 14 augustus 1861 in Zuidveld. Zijn vrouw overleefde hem elf jaar, zij stierf op 28 februari 1872.

Freerk Geerts Meenderingh

Freerk Geerts Meendering werd geboren op 11 november 1827 in Sellingen op nr. 9 en overleed op 14 juni 1910 in Zuidveld (landbouwer). Freerk, klein van stuk, was boerenknecht bij Harm Bruggers (Harding boerderij) in Sellingen. Hij was toen nog maar tien jaar oud. Zijn werk bestond o.a. uit het tweemaal daags water geven van de koeien. Dat gebeurde met twee emmers aan een juk. Omdat Freerk zo klein was raakten de emmers de grond. Daarom bond men onder de arm een rijzenbezem als steun, zo kon hij zijn werk wel doen.

Freerk erfde van zijn broer Jan, dat wil zeggen hij was zijn enige erfgenaam. Onduidelijk is of er van deze ongetrouwde klompenmaker iets te erven viel: 'Ik stel mijnen broeder Freerk Geerts Meendering, landbouwer, met mij te zamen te Zuidveld wonende tot mijn eenige en algemeene erfgenaam'. Dit testament werd opgemaakt op 18 oktober 1872 ten huize van Harm Harms Bolder in Sellingen.

Hij had een stuk woeste grond (heide) van honderd meter breed van Bruggers. Ernaast lag grond van Trenning. Bruggers en Trenning waren 'dikke' boeren. De gewone man kwam met de pet in de hand als hij hen iets wilde vragen. Toen er sloten langs de landerijen moesten worden gegraven, durfde Freerk niet naar Bruggers en Trenning te gaan om met hen af te spreken dat de grens tussen akkers midden in de sloot zou komen te liggen. Hij groef daarom de scheidingsloot geheel op zijn eigen grond. Pas met de ruilverkaveling kwam dit aan het licht. Op 3 juni 1878 leende hij 625 gulden van Wilke Aikes Hesse.

Freerk trouwde op 20 april 1851 in Vlagtwedde met Janna Jans Mulder, geboren op 21 april 1829 in Onstwedde en overleden op 5 februari 1872 in Zuidveld. Zij was de dochter van Jan Jans Mulder (geboren op 30 september 1796 in Ruinen en overleden op 10 februari 1856 in Onstwedde) en Hinderkijn Wilts - dochter van Wilt Alberts en Wubke Geerts (geboren op 2 augustus 1793 in Onstwedde en overleden op 25 mei 1880 in Onstwedde). Bij haar huwelijk was Janna dienstmeid in Laude.

Freerk en Janna deden beide in 1858 belijdens van hun geloof in de gereformeerde kerk. Zij woonden in 1908 Zuidveld F87.

Zij kregen tien kinderen, onder wie Geert Meendering.

Geert Mulder

Janna Mulder had een broer, Geert, geboren op 28 juni 1835 in Onstwedde en overleden op 23 oktober 1907. Deze Geert was getrouwd met Grietje Buist, geboren op 27 november 1851 in Zevenhuizen. Zij was een achterkleindochter van Karst Jacobs van der Kaap. Haar moeder was Roelfke Hagedoorn, vrouw van Gerrit Buist. Roelfke was een dochter van Grietje van der Kaap en Hendrik Karstens Hagedoorn.

Sellingen

Sellingen bestond in 1828, volgens de plaatselijke schoolmeester⁷, uit de gehuchten ter Borg, Laude, ter Walslage, Veldhuis, ter Wisch en ter Haar die allemaal op een ¼ uur tot 1½ uurgaans van Sellingen of zoals hij het noemt Zellinge lagen. Vooral in Laude, ter Wisch en Veldhuis speelt keenhout een belangrijke rol, hot dat niet alleen een positieve, maar ook een negatieve bijdrage levert aan het leven van de mensen: *'des winters legt men hier van dit hout in het vuur, het welk zoo veel licht geeft, dat men ervan zien kan te spinnen en te breiden; doch de rook daarvan is zeer nadeelig voor de oogen. Hoe menigeen ziet men hier by den winter in een hoekje van het huis zitten, die zyn gezigt moet bedekken, en dat alleenlyk door de sterke rook van het keen hout'*. Sellingen telt één kerk en éénschool en een zanggezelschap dat 's winters tweemaal in de week oefent. Er wordt 'plat duitsch' gesproken vermengd met verbasetrde hoogduische woorden. Over de inwoners begint de schoolmeester positief: *'De ingezetenen zyn hier zeer werk- en spaarzaam. Men leeft zeer zuinig en behelpt zich meest met Engelsche Aardappelen, stamboonen, roggenmelenbry en gortemelk bry. De gortemelkbry wordt des zondagsmiddags gegeten, om alzo het spek en vleesch te besparen; doordien men des Zondags niet behoeft te werken. Men gebruikt hier weinig kalfvleesch, maar onder den boerenstand veel rund, schaaap en varkensvleesch en spek. – Men leeft hier over het algemeen nogal Godsdienstig zoo dat men niet veel den openbaren Godsdienst verzuimd'*. Vervolgens heeft hij ook behoorlijk wat aan te merken op zijn dorpsgenoten: *'de ingezetenen zyn niet vry van eenigzins valsch, zoo dat zy anders spreken dan zy het meenen. Over het algemeen leeft men hier zeer ingetogen; doch in openbare Gezelschappen is men vry woest en wild, zoo dat een ordentelyk mensch zich*

⁷ De schoolmeesterrapporten uit 1828 zijn de antwoorden op vragen die de Commissie van Onderwijs in 1828 stuurde aan de schoolmeesters van een groot aantal Groninger plaatsen. <https://bit.ly/3jyknA>

dadelyk uit hun gezelschap verwijderd. Men vindt hier niet veel dronkaards, of men moet het vergeeft kunnen krygen, die dan het meeste drinken kan is de baas. In herbergen te gaan daartoe is men veel te zuinig'.

Onstwedde

De schoolmeester van Onstwedde oordeelt niet erg anders over de inwoners van zijn dorp. Ze zijn zeer godsdienstig en vrij ingetogen, zodat zij niet verzuimen ter kerke te gaan. Maar, zegt hij, in openbare gezelschappen en samenkomsten zijn ze zeer onzedig. Daarnaast zijn de mensen *'eenigsints dubbelzinnig'* en hebben ze weinig op met deugd, verstand en schoonheid. Alles draait om geld en goed: wie geen geld bezit, wordt ook niet geacht, al is hij ook nog zo verstandig en deugdzaam. Wat niet wegneemt dat de 'de leeraar van den Godsdienst' bij eenieder in hoge achting staat en zeer gevreesd en geeerbiedigd wordt. Dronkaard treft men er niet aan en de herbergen worden zeer zelden bezocht. Men leeft zeer werk- en spaarzaam en ook zeer zuinig en sober.

Het voedsel bestaat meest uit roggebrood, pannenkoeken, Engelsche aardappelen, stambonen en roggenmeelbrij. De boeren eten nogal veel rundvlee, schapenvlee, varkensvlee en spek.

's Winters breien de mannen tussen het dorsen en het voeren van het vee door of zij maken korven e.d. De meisjes en vrouwen doen niets anders dan spinnen.

De Brink van Sellingen rond 1900.

Geert Freerks Meenderingh

Geert Freerks Meendering werd geboren op 6 september 1855 in Zuidveld en hij overleed op 16 augustus 1927 in Zuidveld. Voor het eerst in de geschiedenis krijgt iemand uit het geslacht Meendering nu een gezicht. Op onderstaande foto is Geert afgebeeld met zus Hinderkien. De tweede foto geeft een aardig beeld van zijn boerderij.

Geert Meendering en zijn zus Hinderkien Meendering.

De boerderij van Geert Freerks Meendering, afgebroken rond 1929. Vooraan op de foto Freerk van der Burg, de eerste man van Jantien Meendering, en achteraan Hinderkien Meendering en Jantien Meendering.

Geert was landbouwer op Oud Zuidveld. Hij woonde bij zijn vader in. Hun boerderijtje stond ongeveer tussen het huis van Jans Buurma en de boerderij van Wieringa, waar vroeger Derk van Wijk woonde en daarna Samuel Knottnerus. Deze Samuel Knottnerus huwde op 22 januari 1877 in Termunten met Tjaddewe ter Cock, de weduwe van zijn broer Aeilko. In 1888 vertrikken zij naar een ontginningsboerderij te Zuidveld bij Vlagtwedde. Deze woning stond ongeveer een meter hoger dan die van Geert Meendering. Geert woonde dus in de laagte. De kamers van beide woningen keken richting Duitsland. Tussen de woningen lag de welput waar beide families uit putten. Derk Kemper, zijn schoonzoon, heeft het huis na zijn dood in 1927 afgebroken. Geert Meendering de op 4 maart 1913 geboren zoon van zijn dochter Zwaantje en Roelof Mulder, woonde hier ook.

Geert, die belijdenis deed in 1890, was getrouwd met de hervormde Elizabeth de Vries, geboren op 22 januari 1860 in Horsten (Onstwedde) en overleden op 4 juli 1891 in Zuidveld. Zij was een dochter van Berend de Vries, geboren op 22 april 1837 te Mussel en Zwaantje Wigboldus, geboren op 1 december 1834 in Roswinkel (zie het hoofdstuk over Wigboldus Homeri). Zij hadden vier kinderen, onder wie Zwaantje Meendering, mijn oma.

Wasdag in de Leemdobben bij Sellingen ca. 1930.

Zwaantje Meendering

De dochter van Geert en Elizabeth, Zwaantje, was mijn grootmoeder. Zij trouwde met Derk Kemper. Over haar leest u meer in het artikel over Derk Kemper.